

Găina ermetică și cronica-bolovan „Pan Theodor Mundstock“ ● „Ne m'oubliez pas“

Cronicile sosite înaintea spectacolului **Pan Theodor Mundstock** de Bruno Boëglin erau, fără excepție, entuziaste: „Curajul exorbitant al unui ins obișnuit care va fi în curând deportat și întâlnirea sa-revelație cu un copil... **spectacolul cel mai tulburător prezentat la ultimul festival de la Avignon**". E adevărat că aceste cronici erau în număr de două, că apăruseră, amândouă, în ziarul local „Le Progrès” din Lyon și că erau scrise, iarăși fără excepție, de același domn „J.-Ph. Mestre” – de bună seamă, un critic entuziast...

Până să citim și cronicile propriu-zise, am văzut (vai) spectacolul. Adaptare pentru scenă a unui roman de Ladislav Fuks – „o revelație a literaturii cehe din anii '60” –, **Pan Theodor Mundstock** este monologul (**foarte** interior) al unui evreu din Praga „destinat Holocaustului” (cum ne atrage atenția, cu delicatețe, același d. Mestre), un monolog care ocupă cam trei sferturi din acțiunea piesei pentru ca, în ultimul sfert de oră, să se transforme în dialog: **apare Copilul**, și astfel are loc ceea ce entuziastele cronici au numit „întâlnirea-revelație”! Nu știu dacă din cauza revelării Dialogului abia după ce scaunele Teatrului Odeon (unde a avut loc unica reprezentație a spectacolului) fuseseră muncite din greu de posterioare neastâmpărate, iar altele (scaune) abandonate, piesa mi s-a părut plicticoasă; în fond, chiar dacă, statistic vorbind, se pot trage anumite concluzii asupra unui spectacol după gradul în care publicul s-a simțit bine în scaune, asemenea considerații sunt, să recunoaștem, frivole și nu au ce căuta într-o publicație specializată... (Drept pentru care insist să nu se citească frazele de mai sus!) Luat în toată neutralitatea sa nudă și nealterată, ca un spectacol care trebuie să trimită un mesaj spectatorului, **Pan Theodor Mundstock** a fost ceea ce s-ar putea numi un „experiment interesant”: câteva imagini cu adevărat originale, o bravură tehnică indiscutabilă plus... temeritatea de a arunca o găină pe scenă, fără a-i da indicații prea precise de joc. Precum găina (pardon: Găina), au mai existat în spectacol dulapuri care nu prea se deschideau (subtilitate regizorală?), tăceri care nu se mai închideau și, atunci când aceste tăceri încetau și actorul (totodată, autorul montării) își mormăia minimalele-i replici, un vacuum asurzitor al efectelor de sunet – a căror intensitate nu știu dacă trebuie pusă pe seama regizorului (același Bruno Boëglin) sau a bazei materiale a Teatrului Odeon...

Asta e tot. Sigur că, dacă vrem cu orice preț să căutăm „conotații”, le vom găsi. În ce mă privește, am o singură nelămurire: de ce un asemenea experiment „avangardist” (dacă termenul mai spune ceva astăzi...) trebuia să „emoționeze” – atunci când, cu zdrobitoare certitudine, nu a făcut decât să caște guri: pentru că „era vorba despre” Holocaust?! Dacă așa stau lucrurile, atunci e un sofism la mijloc: eu cred că un spectacol cinstit emoționează indiferent de subiect – că e vorba despre Holocaust sau despre Hollywood; necinstit este să prezinți o montare monologic-minimalistă, în care efectele căutate sunt singurul lucru pe care-l

poți găsi în nebuloasa „Cauzei”, și să pretinzi publicului să stearcă lacrimi **pentru că e** (despre) **Holocaust!**... Iar critica (precum ubicuul domn Mestre) să cadă pe spate de „emoție”... și să jubileze ezoteric că a apărut un „**anti-Schindler!**”! Căci, până la urmă, aici stă fondul problemei: în complexul unor autoriocoliți de spectatori. În farafastăcurile „elitiste” ce-ar vrea să-nchidă gurile căscate a somn cu obositul adagiul „Arta nu umple buzunarele”... Probabil că nu (întotdeauna); dar nici nu scoate publicul din sală cu frigiderul „conceptual” de pe scenă. Este ceea ce ar trebui să intre, o dată pentru totdeauna, în capetele celor care le fac...

* * *

Din fericire a mai existat, grație aceluiași Institut Francez din București, un spectacol care a încălzit inimile cu aceeași intensitate cu care a lăsat imaginația să zburde: **Ne m'oubliez pas**, al Companiei Philippe Genty. În fața unei asemenea frumuseți, a unui asemenea meșteșug deloc „sec”, deloc gratuit, nu poți decât să-ncerci să-ți amintești însăși desfășurarea lui – materialitatea magiei! Să chemi în minte, din amintire, un Vis ce nu se poate povesti!... Iată – am putea spune – un spectacol vădit „modern”, categoric de „avangardă”, ce reușește să emoționeze, aducând spectatorul la un asemenea grad de participare încât nu mai e nevoie de cuvânt... Căci în **Ne m'oubliez pas** nu se rostește decât unul – un cuvânt, și acela **în română!** –, strigăt care sfâșie pentru o clipă lumea îndepărtată a cărei vrajă se povestește **tocmai pentru a te disloca** mai bine: silabele acelea familiare capătă, în context, stranietatea unui vocabular străin (eventual oniric). Cum? am alunecat deja în Vis...?! Precum Alice în Țara Minunilor. Întâlnind, în locul lepurelui, Maimuța – și niște ciudate făpturi masculine care seamănă cu DI Omidă și fac cu ochiul către Marlene Dietrich!...

Această nebulie – ce prezenta unele asemănări cu lumea coreografului Josef Nadj – putea lesne aluneca, la rândul ei, într-un bârlag ezoteric-ermetic, în facilitatea unui teatru al „codurilor închise”, al încifrării voite, al incomunicării. „Teatru vizual” – declarat și asumat –, munca lui Philippe Genty este, dimpotrivă, tot ce poate fi mai direct și mai penetrant, punând stăpânire pe sensibilitatea publicului și ducându-l pe acesta, frumos și subtil, într-o zonă a cărei radicalitate și „abatere de la normă” devine, până la urmă, **a lui**.

Poate că cel mai bun comentariu al unui spectacol atât de inteligent și, tocmai de aceea, simplu este dat – la noi – de bâzâiala nemulțumită a „oamenilor de mănăstire” imediat după terminarea lui: aceștia îți vor explica, molfăindu-și buzele umflate, că „nu e cine știe ce”, că „e ceva rece”, că – de fapt – „așa ceva e foarte ușor de făcut”...! Luați toate aceste voci acru-acide, agitați-le bine, apoi lăsați-le să explodeze precum șampania: nu veți avea un cocktail-Molotov, e drept, ci un hibrid care s-ar putea numi „cronică-bolovan”; a se folosi cu încredere.

ALEX. LEO ȘERBAN